

Grön omställning – hot eller möjlighet för industrin?

Den gröna omställningen innebär stora förändringar för industrin och arbetsmarknaden. Frågan som ofta ställs är om strängare miljöpolitik måste ske på bekostnad av arbetstillfällen. Forskning visar dock att medan vissa jobb försvinner, skapas nya i andra sektorer.

När världens länder enades med Parisavtalet 2015 om att kraftigt minska utsläppen av växthusgaser och anpassa samhällen till klimatförändringarna, ställdes industri och ekonomi inför en historisk utmaning. Den gröna omställningen innebär en genomgripande förändring av hur vi producerar, konsumerar och lever våra liv. För industrin innebär detta ett påtagligt omvandlingstryck. Hur vi hanterar denna förändring är avgörande för framtidens välbefinnande.

För att stödja den gröna omställningen krävs det att vi noggrant utvärderar dess effekter, särskilt i nyckelsektorer som tung industri. Vi måste förstå vilka jobb som kan komma att skapas och vilka som riskerar att försvinna. Det är inte en fråga om ifall industrin förändras, utan *hur* detta sker och *hur* vi kan hantera det på sätt som minimerar negativa effekter och maximerar de ekonomiska och sociala vinsterna.

Frågan om hur grönare politik påverkar sysselsättningen har varit omdebatterad. Vissa ser den gröna omställningen som en garanti för hållbar tillväxt och nya arbetstillfällen, medan andra varnar för att strikta miljöregler kan öka produktionskostnader och därmed hota jobb. Till exempel har studier visat att regler för bättre luftkvalitet kan förbättra folkhälsan, men samtidigt öka kostnaderna för företaget, vilket potentiellt kan leda till minskad sysselsättning. Men detta behöver inte betyda en nettominskning av jobb. I stället kan arbetskraften omfördelas, från de mer förorenande ”bruna” sektorerna till de framväxande ”gröna” sektorerna. Denna omfördelning kan, om den hanteras rätt, resultera i en arbetsmarknad som inte bara är bättre för miljön, utan även öka ekonomins produktivitet (Deschênes 2014).

Förespråkare för en cirkulär ekonomi hävdar att övergången till en mer hållbar och resurseffektiv ekonomi kan medföra en betydande tillväxt av gröna jobb. Wijkman och Skånberg (2015) har visat att den cirkulära ekonomin inte bara är ett ekologiskt behov, utan även en storskalig omställning till en mer cirkulär ekonomi. Europeiska kommissionen (2017) har satt i gång omfattande planer för att implementera cirkulär ekonomi, med målet att skapa jobb och stimulera tillväxt. Men forskning pekar på att resultaten i hög grad kommer att bero på vilken typ av miljöpolitik som implementeras. Subventioner kan ha en annan effekt än skatter och resultaten varierar

beroende på den ekonomiska kontexten. Till exempel är sambandet mellan förnybar energi och nya arbetstillfällen komplext och påverkas av många faktorer, inklusive antaganden, systemgränser och modellerade interaktioner som påverkan från andra energikällor, priser, inkomster och utrikes-handel (Meyer och Sommer 2015). Ännu är dock få studier från Europa, de flesta är från USA (Belova m fl 2015).

I Sverige har Konjunkturinstitutet (KI) i sina rapporter under de senaste åren pekat på att miljöpolitiken sannolikt inte kommer att leda till en långsiktig sysselsättningsökning, men att den kan påverka arbetsmarknadens effektivitet och produktivitet som ett resultat av skiftet mellan ”bruna” och ”gröna” jobb.

I ett pågående forskningsprojekt (Forte/Formas) har vi själva studerat hur sysselsättningen i energiintensiv industri påverkas av miljöpolitiska åtgärder. Vi undersöker med detaljerad företagsdata för perioden 2002–22 bl a hur företagets miljörelaterade utgifter påverkar sysselsättningen (se Amjadi m fl 2023). Vi beaktar inte enbart de regleringsmässiga åtgärderna, utan även att företag frivilligt kan ta initiativ för att minska sin miljöpåverkan. Våra resultat visar att effekterna av miljöskyddsutgifter på sysselsättningen generellt sett är mycket små (och i de flesta fall statistiskt icke-signifikanta). Det framkommer alltså ingen tydlig konflikt mellan jobb och miljö och resultaten ger inte stöd för föreställningen att miljöskydd alltid måste ske på en betydande bekostnad av arbetstillfällen i energiintensiv industri.

Det betyder dock inte att alla sektorer påverkas lika. Vissa energiintensiva industrier är mer sårbara för ökade kostnader kopplade till miljöskydd och kan få en större påverkan på sin sysselsättning. Å andra sidan finns det sektorer där hållbara strategier redan är integrerade och där effekterna på sysselsättningen är närmast obefintliga. Det innebär att i vissa sektorer kräver ökade miljöskyddskostnader betydande anpassningar för produktion och sysselsättning på marginalen, medan i andra är dessa krav mindre. Detta pekar på behovet av en skraddarsydd politisk strategi som tar hänsyn till sektorsspecifika utmaningar.

Den gröna omställningen utgör en möjlighet att forma en ny, mer hållbar ekonomi, men det krävs genomtänkta strategier. Ny forskning kan bidra till att informera beslutsfattare och visa hur en ambitiös miljöpolitik kan genomföras utan allt för stora negativa effekter på sysselsättning i energiintensiv industri.

Tommy Lundgren, Hanna Lindström och Mattias Vesterberg

Amjadi, G, M Bostian, H Lindström, T Lundgren och M Vesterberg (2023), "The Effect of Environmental Protection Expenditures on Industrial Employment in Sweden", CERE Working Paper 2023:3, Umeå universitet.

Belova A, W B Gray, J Linn J, R D Morgenstern och W Pizer (2015), "Estimating the Job Impacts of Environmental Regulation", *Journal of Benefit Cost Analysis*, vol 6, s 325–340.

Deschênes, O (2014), "Environmental Regulations and Labor Markets", *IZA World of Labor* 22.

Europeiska kommissionen (2017), "Report from the Commission to the European Par-

liament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: On the Implementation of the Circular Economy Action Plan", Europeiska kommissionen, Bryssel.

Meyer, I och M W Sommer (2015), "Employment Effects of Renewable Energy Deployment – A Review", *International Journal of Sustainable Development*, vol 19, nr 3, s 217–245.

Wijkman, A och K Skånberg (2015), "The Circular Economy and Benefits for Society – Jobs and Climate Clear Winners in an Economy Based on Renewable Energy Resource Efficiency", The Club of Rome.

REFERENSER